

ljivih izsledkov psihologije ali katere druge pedagoške znanosti! Toda — vprašajmo se, preden vržemo največji kamen! — kdaj pa je slovensko učiteljstvo, posebno učiteljstvo podružniških šol, pri šolskih zakonih, postavljajočih učnih načrtov i. sl. šolskih postavah sodelovalo? Kdo pa se pravi prav za leta in leta sem bori proti učni diktaturi — ali kako bi to imenovali? — ki ne dá šolstvu se razviti tako, kakor zahteva življenje? Kdo gradi od

spodaj gor, da vsaj s privatno iniciativo zavre, kar je očitno, da ne more koristiti napredku? Šola, kakršna je, zares zasluži mnogo očitkov, da ne služi narodu; zato je treba, da se vsi sloji naroda in tudi državni priključijo zahtevam učiteljstva po nje reformi v pravcu izsledkov in zahtev sodobnega vzgojstva! Zato je pravična zahteva, da pri šolskih postavah sodelujejo ljudskošolski učitelji!

Kako gleda na vprašanja izboljšanja uradniških prejemkov Akcijski odbor državnih uslužbencev

V »Politiki« od 19. febr. t. l. je priobčena izjava Todorja Dimitrijeviča, podpreds. JUU in predsednika Akcijskega odbora uradniških organizacij. Zaradi važne vsebine priobčujemo izjavo v celoti.

Položaj državnih uradnikov je bil reguliran z uradnim zakonom leta 1931., ki je bil sprejet v izjemnem času. S tem zakonom je bilo treba vso oblast osredotočiti v eni osebnosti oziroma v eni politični tendenci, pobiti voljo posameznikov in organizacij in to tudi tedaj, ko je ta volja imela najboljše namere. Tako so državni uslužbenci izgubili pravico iniciative celo v svoji stroki, a vse, kar je prihajalo od zgoraj kot odredba, se je moralo brez ugovora poslušati in izvrševati. Mnoge pridobljene pravice, ki so jih državni uslužbenci imeli po prejšnjih zakonih, s katerimi je bilo zagotovljeno tudi napredovanje stroke, so bile suspendirane. Državni uslužbenci so imeli tudi svojo uradniško zvezo, ki je imela tudi svoje določene svrhe in svojo imovino. Najnovejši uradniški zakon je v nekaterih svojih določbah bil tako reakcionaren, da ni mogel nihče predvideti, do kakšnih moralnih posledic bo vse to dovedlo. Če se vzame za primer samo vprašanje napredovanja uradnikov, ki je s tem zakonom določeno kot diskrecijsko pravo ministra in se motrijo te določbe, tedaj se lahko ugotovi sledeče:

Delo uslužbencev je vrženo v ozadje. Moralne kvalifikacije so izgubile svojo vrednost. Mlajši so z napredovanjem prehiteli ne samo svoje sposobnejše, nego tudi starejše tovariše. Na starejšinske položaje so prišli slabši uslužbenci in oni so demoralizirali vso stroko. Strankarske legitimacije in služba režimom, ki so se vrstili, so zamenjale one lepe lastnosti, ki dvigajo stroko in moralno osebnost človekovo. Po posameznih resorih čaka na tisoče najboljših uradnikov na milost za napredovanje. Uradniški aparat, še posebno s takim starejšinskim kadrom, se je zlorabljal in radi zlorabe je diskvalificiral pred narodom in v službi. Zaradi tega brez vzpostavljene moralnega reda in brez upoštevanja strokovnih in moralnih kvalitete ne more biti govora o sposobnem uradniškem aparatu, ki bo koristno in uspešno vršil svojo dolžnost.

Državnim uslužbencem je treba takoj dovoliti združevanje in snovanje uradniških zvez, ki bodo imele smoter dvigovanja stroke, socialno skrb in moralni prepoved in ki bodo kot sposobno telo služile s svojimi skušnjami in nasveti državnim oblastem, kadar koli se bodo delali zakoni in uredbe, ki se nanašajo na državne uslužbence. Zato je v vprašanju materialnega izboljšanja uradniškega položaja tesno povezan tudi moralni položaj.

Gmotna stran državnih uslužbencev, kakor tudi sploh vsakega državljana, predstavlja osnovno vprašanje. Pri sprejemanju uradniškega zakona je bila storjena taka pogreška, da so se deset let občutile zelo težke posledice. Izgleda, da so projekt uradniškega zakona sestavljali strokovnjaki, ki so, ako ne iz egoističnih razlogov, vsaj slabo poznali realno življenje. Oni so za višje skupine državnih uslužbencev predvideli precej velike dohodke v osnovni in položajni plači in

majhne draginjske doklade — toda za uradništvo v nižjih skupinah so vzeli nasproten sistem — manjše osnovne in položajne plače, a večje draginjske doklade. Z zakonom so predvideli, da se prejemki osnovne in položajne plače ne smejo menjati brez spremembe zakona, a pustili so, da se z uredbo lahko regulirajo draginjske doklade, kar pomenja, da se lahko laže in hitreje menja.

Od sprejetja zakona dalje smo bili priče nekotnih sprememb in znižavanj draginjskih doklad. Ta znižanja so v glavnem prizadela težko in edino nižje državne uslužbenke ter jih nazadnje dovedla v tako težak položaj, ki se ne more z ničemer opravičiti. Kakšne težke posledice so nastale po takem znižanju prejemkov, je nemogoče natančno opisati. Zadostuje samo naglasiti, da so nižji državni uslužbenci dovedeni v težko gmotno in moralno krizo. Gmotno zaradi tega, ker so prikrasili sebi in svojim otrokom minimum življenjskih potreb in zanesli v svojo družino ne samo pomanjkanje, bedo in tuberkulozo, nego tudi neslogo, nemir, prebaccivanja, ločitev zakona itd. Moralna kriza je nujna pri materialni bedi. Pošten uslužbenec se je znašel v težki dilemi, da izbira med dvojnimi zlom: bodisi da na nedovoljen način, potem svojega uradniškega položaja, ustvari sebi dohodke za vzdrževanje družine, ali pa, da mirno gleda, kako rodbina propada in otroci hirajo. Veliko je vprašanje, kdo se je od uradništva odločil za eno ali drugo. Lahko si predstavljate, koliko družinskih nesreč in kesanja je bilo v tem času. Zato mora država to vprašanje rešiti z vso resnostjo.

Uredbe o draginjskih dokladah, ki so za zakonom iz leta 1931. imele stalno tendenco, da prizadenejo uradnike iz nižjih skupin — one, ki so materialno šibke, — ne samo, da so v tej smeri bile nepravilne, nego so bile asocialne. Od njih je največ pretrpela družina, medtem ko so bili zaščiteni samci in samice, ali družine brez otrok. Nastalo je vprašanje obstoja one osnovne celice, na kateri sloni družba. Prav tako je bila najbolj prizadeta žena, državna uslužbenka, in to poročena žena.

Ako se upošteva, da so se cene življenjskih potrebščin že v času, ko je bila sprejeta uredba o draginjskih dokladah, stalno dvigale, a državnim uslužbencem se je draginjska doklada zmanjšala pod najnujnejši minimum, tedaj je naravno, da si je del uradništva pomagala z nedovoljenim načinom zaslužka, a drugi del s stalnim zadolževanjem. Če bi se izvršila obsežna anketa in preračunalo, koliko znašajo zabrane na uradniške plače, tedaj bi se država znašla pred problemom, ki ni prav nič lažji od problema kmetijskih dolgov.

To vprašanje je treba obravnavati z vso resnostjo. Kot osnova za rešitev naj služijo sledeči principi.

a) Ugotoviti je treba osnovni minimum za eksistenco vsakega uradnika, brez ozira v kateri položajni skupini je. Obstojati mora nekaj osnovnega, brez česar noben uslužbenec biti ne more. Vzame naj se najprej uradnika samca, uradnika oženjenega brez otrok, oženjenega z enim, dvema in več otroki; ugotoviti je treba lestvico, ki se bo propor-

cionalno dvigala po številu članov rodbine, toda tako, da vsak drugi otrok, odnosno prihodnji, dobi zvišano doklado, da bi bila družina pravilno zaščiteni.

b) Po ugotovljenem osnovnem minimumu, ki bi bil neoporečen za vsakega uslužbenca, je treba ugotoviti pravilno lestvico za plače po skupinah, položajih in službenih letih.

c) Ženo državnega uslužbenca je treba tretirati popolnoma enako z državnim uslužbencem ne glede na to, ali je poročena ali ne, in to po principu: za enako delo — enako plačilo.

č) Določiti je treba stalno komisijo, ki bi vsak mesec podala poročilo o kretanju cen in o potrebi povečanja ali znižanja izrednih draginjskih doklad.

d) Obdržati je treba samo prvi in drugi draginjski razred in ukiniti vsa mesta, ki so določena kot tretji draginjski razred, ker je največje število naših vasi v takem stanju, da je državnemu uslužbencu težje in dražje živeti tam, nego v trgih in mestih, še posebej pa, če se upošteva družina, ki se mora oskrbovati z obleko, obuvalom, zdravili, a vse to ne more kupiti v vasi, nego ima še posebne stroške preden pride do njih.

Akcijski odbor je istočasno proučeval vprašanje sredstev in načina, kako bi se moglo in moralo rešiti uradniško vprašanje. Na osnovi vsega tega je popolnoma jasno, da je treba takoj pristopiti k spremembi uradniškega statusa in popraviti njihov materialni položaj.

Materialno izboljšanje ne more biti samo enostransko zvišanje draginjskih doklad. Izkušnja nas je naučila, da je to zvišanje lahko tudi na škodo uradništva. Dogajalo se je, da so državni uslužbenci dobili od din 100,— do din 200,— povišane plače, a takoj nato so se življenjske potrebščine podražile, a ne samo v razmerju tega zvišanja, nego mnogo bolj, in objektivno presojanje tega zvišanja je pokazalo, da prihaja ne kot posledica upravičene potrebe, nego preprosto zato, ker so državni uslužbenci dobili večje plače. Iz tega sledi, da je treba ukreniti vse, da se cene življenjskih potrebščin ne dvigajo brez utemeljenih razlogov, in da se pobija vsaka spekulacija na učinkovit način. Med načine, kako pomagati uslužbencem, štejemo tudi to, da vsi državni uslužbenci, ki so izpolnili zakonske pogoje za napredovanje v višjo skupino, takoj napredujejo in se najdejo krediti za to. To bo ne samo gmotna, nego tudi moralna pomoč.

Tretji način bi bil v tem, da se s pomočjo države najdejo za uslužbenke gotovi krediti, da ne bi državni uslužbenci v primerih naj-

težjih potreb ostali brez kreditov, ali pa plačali velike obresti. V tem pogledu bi bila pomoč tudi v tem, da bi se državnim uslužbencem omogočila ustanovitev zveze, ki bi razpolagala z vsemi onimi gmotnimi sredstvi, ki nam jih je v to svrhu država odrgala. Ta zveza bi skrbela tudi za snovanje nabavljajnih in prodajnih zadrug, da tudi tem potom olajša breme, ki bi brez tega večno padalo na državo.

Nesumljivo je, da morajo biti uradniške plače glavni vir. Državni uradniki se zavajajo, v kakšnih razmerah se nahaja naša država, ne samo z ozirom na vojno stanje izven države, zaradi katerega se občutijo posledice tudi pri nas, nego tudi z ozirom na to, da se v zadnjem desetletju v naši državi prav gotovo noben problem ni resno postavil in rešil. Državni uslužbenci so prežeti z zavestjo in željo pomagati svoji državi. Toda, kakor je za vzdrževanje državne eksistence potrebno dajati vsa materialna sredstva, kakor je potrebno najti vse vire za naše tehnično oboroževanje, prav tako smatrajo za neobhodno potrebno, da se zagotovi tudi moralno oboroževanje. Še več, moralno oboroževanje, objektivno sodeč, je v teh momentih prav tako potrebno kakor tehnično. Državni uslužbenci so vojaki in vojaški starešine, in oni morajo živeti v polnem prepričanju, da so državna potreba in državna skrb. Nočemo sumirati dogodkov, iz katerih bi se videlo, da se je državni denar v milijonskih vsotah trošil za propagando, volitve, številne avtomobile, zlorabe, visoke dijete itd., nočemo naglašati dejstev, ki nam vsakodnevno kažejo na birokratizem, ki je neusmiljeno natezal državne finance, ker tu se govori le o onih državnih uslužbencih, ki na svojih ramenih nosijo največje breme poslov, a katerih ramena so pod tem bremenom že polomljena in njihovo življenje in življenje njihovih rodbin ogroženo. Ako se to vprašanje ne reši takoj, ako se ne upoštevajo dejstva, da ta rešitev in olajšanje ne velja samo od danes, nego od onega dne, odkar se gomilijo uradniški dolgovi, a še posebej, ako se uradnikom v tem težkem njihovem položaju da kot povišica samo po din 200,— do din 300,— mesečno, tedaj se moramo vprašati: kaj obupane in lačen človek lahko naredi.

Pripominjam, da je v interesu stvari same, da se to vprašanje ne rešuje zopet skrito in birokratsko, nego skupno z organizacijami državnih uslužbencev, da bi se vzdržalo pri uradništvu v pravih mejah, in ukrenilo vse, kar se ukreniti da. To je želja vseh uradnikov in potreba v zvezi z najbolje razumevanjem državnim interesom.

Šolstvo in prosveta v dravski banovini Iz poročila v banskem svetu

Število ljudskih šol.

Število oddelkov.

Po stanju 1. novembra 1939. je v dravski banovini 871 ljudskih šol, tedaj 3 več kot lani. Med njimi je 13 zasebnih, 6 ambulantnih, 11 zasilnih in 6 specialnih (gluhonemnica v Ljubljani, zavod za slepe otroke v Kočevju, pomožni šoli v Ljubljani in Mariboru, deško vzgajališče v Ljubljani - Selo in gozdna šola v Topolšici).

Skoraj vse imajo organizirano osnovno in višjo ljudsko šolo. V ambulantnih šolah se vrši pouk le po 5 mesecev na leto, in to le za razrede osnovne šole.

Poleg ljudskih šol je 55 otroških vrtcev (46 javnih in 9 zasebnih) in 21 zavetišč (11 javnih in 10 zasebnih).

Skupaj je torej v banovini 947 ljudskih in njim sorodnih edinic.

Poleg teh je še 12 ustanovljenih, a ne odprtih ljudskih šol in 1 zavetišče. Odprte niso iz različnih vzrokov, največ zaradi tega, ker še niso pripravljeni prostori zanje.

upoštevanja je v dokajšnji meri odvilen uspeh učnega postopka, kakor je duh odvilen od telesa. V našem primeru je duh učni postopek, telo pa učna oblika. Drugi razlog je enostranost v uporabljanju učnih oblik, ki jo opazujem pri nas skoroda ob vsakem koraku: ali izključno prevladuje vezani razredni pouk ali pa — prosti razredni razgovor. Moja knjiga bi rada opozorila na škodljivost takega postopanja. Končno bi pa rad dal našemu učiteljstvu, zlasti mlajšemu, v roke knjigo praktičnega značaja, ki pa vendar temelji na osnovah sodobne pedagogike in didaktike.

»Povej na kratko še kaj o vsebini knjige!« sem mu dejal.

»Knjiga vsebuje predvsem očit šol. razreda kot dejstvalnega kolektiva, ki se dotika raznih problemov (učencev, učitelja, delovne, vzgojne in življenjske zajednice, razrednega prostora in opreme, delovnih sredstev in dejstvalnih oblik šol. razreda). Nato obravnavam sklenjeni razredni pouk v vezani in prosti obliki, odlike in hibe obeh ter njih uporabe možnosti prav do podrobnosti. Slično je obdelan skupinski pouk (pouk v oddelkih, prosti in vezani skup. pouk) in končno znani poskusji nerazrednega skupinskega dela, kakor so jih izvedli Decroly, Kilpatrick, Petersen, Cousinet in Freinet. Potem sledi poedinski pouk v vseh podrobnostih zlasti glede uporabnih možnosti in delovnih sredstev. Ob koncu je prikaz nekaterih znanih poskusov skrajne individualizacije pouka (Montessori, Parkhurst, Prihoda). Knjigo zaključuje poglavje o sestavljenem pouku kot kombinacijo vseh naštetih učnih oblik. Kolikor je dopuščal prostor, so povsod vsaj v skici podani primeri iz domače in tuje prakse.

»Torej si posegel v vse tekoče šolsko - reformne probleme in jih uvrstil v sistem. Kako gledaš na naše reformne poizkuse?«

Šol z 1 temeljnim odd. je 81 (od lani — 16) + 6 ambulantnih šol
Šol z 2 temeljnima odd. je 185 (od lani + 14)
Šol s 3 temeljnimi odd. je 120 (od lani — 16)
Šol s 4 temeljnimi odd. je 114 (od lani — 6)
Šol s 5 temeljnimi odd. je 118 (od lani + 3)
Šol s 6 temeljnimi odd. je 176 (od lani + 15)
Šol s 7 temeljnimi odd. je 54 (od lani + 3)
Šol s 8 temeljnimi odd. je 17 (od lani + 6)

Skupaj 865 + 6 amb. šol

Kraljevska banska uprava posveča posebno pozornost razširitvi nižje organiziranih šol; ta napredek k višji organiziranosti pouka je bil v preteklem letu prav znaten.

Po številu vseh oddelkov sploh se razdeli teh 871 ljudskih šol takole:

po 1 odd. ima 78 šol + 6 ambulantnih šol
po 2 odd. ima 187 šol po 5 odd. ima 78 šol
po 3 odd. ima 116 šol po 6 odd. ima 111 šol
po 4 odd. ima 105 šol po 7 odd. ima 42 šol

»Kakor ti je znano, zavzemam stališče, da se je treba pri reformnih poizkusih čuvati enostranosti, ker se te protivijo načelom dinamičnosti in življenjske bližine. To stališče sem dosledno zastopal v knjigi. Zdi se mi, da se dela pri nas razmeroma še premalo načrtno in da vladajo v praksi tu pa tam še premalo jasni pogledi. Razčiščenje pojmov je tudi eden izmed razlogov, ki so me napotili k pisanju knjige.

Medtem naju je gospa že postregla z vročim čajem, da sva za hip pozabila na šolske misli. V sobo je pokukal tudi debelušasti Silihov Marček in nama prinesel pokazat skico vardske banovine. Vrnila sva se k svojim mislim.

»In načrti za bodočnost? Še o tem kaj povej!«

»Trenutno me najbolj zanima vprašanje šolskega nadzorstva, od čigar pravilne rešitve je mnogo odvisno. Pa saj poznaš moje načelno stališče o tem vprašanju! Še v tem letu mislim izdati obširnejšo razpravo, ki bo skušala osvetliti problem prav do jedra, in ki bo nudila tudi več konkretnih predlogov za reformo šol. nadzorstva. Glavno moje delo v bodočnosti pa bodo osnove obče pedagogike za ljudske šole, za katero imam zbrano že obilico gradiva. Cel kup rokopisnih pol je potegnil iz predala ter jih razgrnil po mizi.

»Knjiga bi naj predstavljala sintezo vsega, s čimer danes res lahko računamo; utegne obsegati nad 400 strani. Manjka pa mi časa; leto dni dopusta, pa bi šlo, kajti knjigo ustvarjanje zahteva človeka in pa časa, ki nam primanjkuje,« je dejal in vstal od mize.

Nato mi je jel razkazovati važnejša dela in spise iz svoje knjižnice. »Imenitna knjiga, nekaj takega v slovensčini... ali pa tole didaktiko! Sicer pa... raznih posebnih didaktik bi nam ne bilo treba prevajati, te bi naj napisali naši domači ljudje.«

Mariborsko pedagoško pismo

Razgovor z avtorjem »Učnih oblik«, ki kmalu izidejo v založbi Slov. šolske matice.

Kljub težkim časom, ki niso naklonjeni založniški podjetnosti, bo letos izšla Slovenska šolska matica zopet tri pedagoške knjige. Poleg »Pedag. zbornika« in St. Gogalovega Uvoda v pedagogiko bodo prejeli letošnji naročniki še G. Silihove Učne oblike v sodobni šoli, ki jo zlasti učitelji praktiki z zanimanjem pričakujejo. Vse to je le dokaz, da skuša založba izpolniti svoje dolžnosti do članov, ki se pa žal ne priglašajo preveč marljivo ali vsaj ne tako, kakor prejšnja leta.

Silihovo ime je že prav udomačeno v povojni slovenski pedagoški literaturi, čeprav bodo Učne oblike njegovo prvo večje delo v obliki samostojne knjige. Vse, kar je doslej napisal v raznih revijah in strokovnih listih, kar je predaval, ima strogo znanstveno vrednost in prikazuje avtorja kot sodobnega pedagoga in strokovnjaka na pravem mestu. V bistvu je zastopnik pedagoškega realizma, funkcionalne pedagogike in organskega pouka.

V prvi povojni zarji šolsko-reformnih prizadevanj je G. Silih, uspešno in pregledno, uredil več letnikov Pedag. zbornika, v katerem je objavil daljšo vrsto tehničnih razprav o šolski reformi. S spisi, članki in ocenami je sodeloval in še sodeluje tudi v našem »Popotniku«, ki ga šteje med odlične sotrudnike in dobre poznavalce najrazličnejših problemov šolske teorije in prakse. Visoko cenil med drugimi zlasti didaktično in mladinoslovno stran pouka in vzgoje. Pisal je tudi v »Učit. tovariša«, v zagrebške in beograjske pedagog. revije, v zadnjem času pa se je oglašal tudi

v reviji »Misel in delo«, kjer je informiral javnost o perečih šolskih in učiteljskih zadevah. Tudi med češkimi in švicarskimi pedagogi je našlo priznanje njegovo delo in znanje, saj ga še vedno vabijo ugledni in demokratično usmerjeni pedagogi k sodelovanju v mednarodne pedagog. revije. Malokdo je tako razgledan v srednje- in zapadnoevropskem pedagoško-šolskem slovstvu kakor Silih. Ni pretiraval tisti, ki je nedavno trdil, da je prof. Silih kakor »živ pedagog. leksikon«, ki ti lahko vsak hip postreže z zanesljivimi podatki in tudi z navodili, če se obrneš do njega v kateri koli strokovno-šolski zadevi. V šoli, kavarini ali na ulici...

Mariborska Pedagoška centrala je v glavnem njegovo delo in v njeni sobici so prišle to jesen njegove Učne oblike na papir, čeprav so nastali prvi obrisi v glavnih počitnicah, ki jih je letos predsedal v razliko od nas drugih za svojo — pisalno mizo. Ni vsakomur dano, da bi mogel ustvariti dobro knjigo v določenem roku. Trdimo, da se je to v polni meri posrečilo Silihovemu peresu, saj smo njegovo delo zasledovali, ko je teklo v enakomernem tempu skozi pisalni stroj, kajti med vodilnimi člani Pedag. centrale ni prav nobene literarne ljubosumnosti.

»Glej, danes sem dobil že lomljeni stavek iz tiskarne!« mi je rekel, ko me je vodil v svojo delovno sobo, ki jo krasi bogata knjižnica z izbranimi deli.

»Kaj te je napotilo, da si se v lanskih viharjih mesecih odločil, napisati knjigo o učnih oblikah? Pol sveta je že pod orožjem,« sem ga vprašal, ko sem se pogreznil v globok fotej.

»Prvič me je zanimala problematika učnih oblik, ki ji šele moderna pedagogika posveča malo več pažnje. V učnih oblikah se najvidneje stikajo psihološki, sociološki, didaktični in vzgojni vidiki in od njih pravilnega

ljivih izsledkov psihologije ali katere druge pedagoške znanosti! Toda — vprašajmo se, preden vržemo največji kamen! — kdaj pa je slovensko učiteljstvo, posebno učiteljstvo podružniških šol, pri šolskih zakonih, postavljajo učnih načrtov i. sl. šolskih postavah sodelovalo? Kdo pa se prav za prav že leta in leta sem bori proti učni diktaturi — ali kako bi to imenovali? — ki ne dá šolstvu se razviti tako, kakor zahteva življenje? Kdo gradi od

spodaj gor, da vsaj s privatno iniciativo zavre, kar je očitno, da ne more koristiti napredku? Šola, kakršna je, zares zasluži mnogo očitkov, da ne služi narodu; zato je treba, da se vsi sloji naroda in tudi državni priključijo zahtevam učiteljstva po nje reformi v pravcu izsledkov in zahtev sodobnega vzgojstva! Zato je pravična zahteva, da pri šolskih postavah sodelujejo ljudskošolski učitelji!

Kako gleda na vprašanja izboljšanja uradniških prejemkov Akcijski odbor državnih uslužbencev

V »Politiki« od 19. febr. t. l. je priobčena izjava Todorja Dimitrijeviča, podpreds. JUU in predsednika Akcijskega odbora uradniških organizacij. Zaradi važne vsebine priobčujemo izjavo v celoti.

Položaj državnih uradnikov je bil reguliran z uradnim zakonom leta 1931., ki je bil sprejet v izjemnem času. S tem zakonom je bilo treba vso oblast osredotočiti v eni osebnosti oziroma v eni politični tendenci, pobiti voljo posameznikov in organizacij in to tudi tedaj, ko je ta volja imela najboljše namere. Tako so državni uslužbenci izgubili pravico iniciative celo v svoji stroki, a vse, kar je prihajalo od zgoraj kot odredba, se je moralo brez ugovora poslušati in izvrševati. Mnoge pridobljene pravice, ki so jih državni uslužbenci imeli po prejšnjih zakonih, s katerimi je bilo zagotovljeno tudi napredovanje stroke, so bile suspendirane. Državni uslužbenci so imeli tudi svojo uradniško zvezo, ki je imela tudi svoje določene svrhe in svojo imovino. Najnovejši uradniški zakon je v nekaterih svojih določbah bil tako reakcionaren, da ni mogel nihče predvideti, do kakšnih moralnih posledic bo vse to dovedlo. Če se vzame za primer samo vprašanje napredovanja uradnikov, ki je s tem zakonom določeno kot diskrecijsko pravo ministra in se motrijo te določbe, tedaj se lahko ugotovi sledeče:

Delo uslužbencev je vrženo v ozadje. Moralne kvalifikacije so izgubile svojo vrednost. Mlajši so z napredovanjem prehiteli ne samo svoje sposobnejše, nego tudi starejše tovariše. Na starejšinske položaje so prišli slabši uslužbenci in oni so demoralizirali vso stroko. Strankarske legitimacije in služba režimom, ki so se vrstili, so zamenjale one lepe lastnosti, ki dvigajo stroko in moralno osebnost človekovo. Po posameznih resorih čaka na tisoče najboljših uradnikov na milost za napredovanje. Uradniški aparat, še posebno s takim starejšinskim kadrom, se je zlorabljal in radi zlorabe je diskvalificiran pred narodom in v službi. Zaradi tega brez vzpostavljene moralnega reda in brez upoštevanja strokovnih in moralnih kvalitete ne more biti govora o sposobnem uradniškem aparatu, ki bo koristno in uspešno vršil svojo dolžnost.

Državnim uslužbencem je treba takoj dovoliti združevanje in snovanje uradniških zvez, ki bodo imele smoter dvigovanja stroke, socialno skrb in moralni prepoved in ki bodo kot sposobno telo služile s svojimi skušnjami in nasveti državnim oblastem, kadar koli se bodo delali zakoni in uredbe, ki se nanašajo na državne uslužbence. Zato je v vprašanju materialnega izboljšanja uradniškega položaja tesno povezan tudi moralni položaj.

Gmotna stran državnih uslužbencev, kakor tudi sploh vsakega državljana, predstavlja osnovno vprašanje. Pri sprejemanju uradniškega zakona je bila storjena taka pogreška, da so se deset let občutile zelo težke posledice. Izgleda, da so projekt uradniškega zakona sestavljali strokovnjaki, ki so, ako ne iz egoističnih razlogov, vsaj slabo poznali realno življenje. Oni so za višje skupine državnih uslužbencev predvideli precej velike dohodke v osnovni in položajni plači in

majhne draginjske doklade — toda za uradništvo v nižjih skupinah so vzeli nasproten sistem — manjše osnovne in položajne plače, a večje draginjske doklade. Z zakonom so predvideli, da se prejemki osnovne in položajne plače ne smejo menjati brez spremembe zakona, a pustili so, da se z uredbo lahko regulirajo draginjske doklade, kar pomenja, da se lahko laže in hitreje menja.

Od sprejetja zakona dalje smo bili priče nekih sprememb in znižavanj draginjskih doklad. Ta znižanja so v glavnem prizadela težko in edino nižje državne uslužbenke ter jih nazadnje dovedla v tako težak položaj, ki se ne more z ničemer opravičiti. Kakšne težke posledice so nastale po takem znižanju prejemkov, je nemogoče natančno opisati. Zadostuje samo naglasiti, da so nižji državni uslužbenci dovedeni v težko gmotno in moralno krizo. Gmotno zaradi tega, ker so prikrasili sebi in svojim otrokom minimum življenjskih potreb in zanesli v svojo družino ne samo pomanjkanje, bedo in tuberkulozo, nego tudi neslogo, nemir, prebaccivanja, ločitev zakona itd. Moralna kriza je nujna pri materialni bedi. Pošten uslužbenec se je znašel v težki dilemi, da izbira med dvojnimi zlom: bodisi da na nedovoljen način, potem svojega uradniškega položaja, ustvari sebi dohodke za vzdrževanje družine, ali pa, da mirno gleda, kako rodbina propada in otroci hirajo. Veliko je vprašanje, kdo se je od uradništva odločil za eno ali drugo. Lahko si predstavljate, koliko družinskih nesreč in kesanja je bilo v tem času. Zato mora država to vprašanje rešiti z vso resnostjo.

Uredbe o draginjskih dokladah, ki so za zakonom iz leta 1931. imele stalno tendenco, da prizadenejo uradnike iz nižjih skupin — one, ki so materialno šibki, — ne samo, da so v tej smeri bile nepravilne, nego so bile asocialne. Od njih je največ pretrpela družina, medtem ko so bili zaščiteni samci in samice, ali družine brez otrok. Nastalo je vprašanje obstoja one osnovne celice, na kateri sloni družba. Prav tako je bila najbolj prizadeta žena, državna uslužbenka, in to poročena žena.

Ako se upošteva, da so se cene življenjskih potrebščin že v času, ko je bila sprejeta uredba o draginjskih dokladah, stalno dvigale, a državnim uslužbencem se je draginjska doklada zmanjšala pod najnujnejši minimum, tedaj je naravno, da si je del uradništva pomagala z nedovoljenim načinom zaslužka, a drugi del s stalnim zadolževanjem. Če bi se izvršila obsežna anketa in preračunalo, koliko znašajo zabrane na uradniške plače, tedaj bi se država znašla pred problemom, ki ni prav nič lažji od problema kmetijskih dolgov.

To vprašanje je treba obravnavati z vso resnostjo. Kot osnova za rešitev naj služijo sledeči principi.

a) Ugotoviti je treba osnovni minimum za eksistenco vsakega uradnika, brez ozira v kateri položajni skupini je. Obstojati mora nekaj osnovnega, brez česar noben uslužbenec biti ne more. Vzame naj se najprej uradnika samca, uradnika oženjenega brez otrok, oženjenega z enim, dvema in več otroki; ugotoviti je treba lestvico, ki se bo propor-

cionalno dvigala po številu članov rodbine, toda tako, da vsak drugi otrok, oziroma prihodnji, dobi zvišano doklado, da bi bila družina pravilno zaščiteni.

b) Po ugotovljenem osnovnem minimumu, ki bi bil neoporečen za vsakega uslužbenca, je treba ugotoviti pravilno lestvico za plače po skupinah, položajih in službenih letih.

c) Ženo državnega uslužbenca je treba tretirati popolnoma enako z državnim uslužbencem ne glede na to, ali je poročena ali ne, in to po principu: za enako delo — enako plačilo.

č) Določiti je treba stalno komisijo, ki bi vsak mesec podala poročilo o kretanju cen in o potrebi povečanja ali znižanja izrednih draginjskih doklad.

d) Obdržati je treba samo prvi in drugi draginjski razred in ukiniti vsa mesta, ki so določena kot tretji draginjski razred, ker je največje število naših vasi v takem stanju, da je državnemu uslužbencu težje in dražje živeti tam, nego v trgih in mestih, še posebej pa, če se upošteva družina, ki se mora oskrbovati z obleko, obuvalom, zdravili, a vse to ne more kupiti v vasi, nego ima še posebne stroške preden pride do njih.

Akcijski odbor je istočasno proučeval vprašanje sredstev in načina, kako bi se moglo in moralo rešiti uradniško vprašanje. Na osnovi vsega tega je popolnoma jasno, da je treba takoj pristopiti k spremembi uradniškega statusa in popraviti njihov materialni položaj.

Materialno izboljšanje ne more biti samo enostransko zvišanje draginjskih doklad. Izkušnja nas je naučila, da je to zvišanje lahko tudi na škodo uradništva. Dogajalo se je, da so državni uslužbenci dobili od din 100,— do din 200,— povišane plače, a takoj nato so se življenjske potrebščine podražile, a ne samo v razmerju tega zvišanja, nego mnogo bolj, in objektivno presojanje tega zvišanja je pokazalo, da prihaja ne kot posledica upravičene potrebe, nego preprosto zato, ker so državni uslužbenci dobili večje plače. Iz tega sledi, da je treba ukreniti vse, da se cene življenjskih potrebščin ne dvigajo brez utemeljenih razlogov, in da se pobija vsaka spekulacija na učinkovit način. Med načine, kako pomagati uslužbencem, štejemo tudi to, da vsi državni uslužbenci, ki so izpolnili zakonske pogoje za napredovanje v višjo skupino, takoj napredujejo in se najdejo krediti za to. To bo ne samo gmotna, nego tudi moralna pomoč.

Tretji način bi bil v tem, da se s pomočjo države najdejo za uslužbenke gotovi krediti, da ne bi državni uslužbenci v primerih naj-

težjih potreb ostali brez kreditov, ali pa plačali velike obresti. V tem pogledu bi bila pomoč tudi v tem, da bi se državnim uslužbencem omogočila ustanovitev zveze, ki bi razpolagala z vsemi onimi gmotnimi sredstvi, ki nam jih je v to svrhu država odrgala. Ta zveza bi skrbela tudi za snovanje nabavljajnih in prodajnih zadrug, da tudi tem potom olajša breme, ki bi brez tega večno padalo na državo.

Nesumljivo je, da morajo biti uradniške plače glavni vir. Državni uradniki se zavajajo, v kakšnih razmerah se nahaja naša država, ne samo z ozirom na vojno stanje izven države, zaradi katerega se občutijo posledice tudi pri nas, nego tudi z ozirom na to, da se v zadnjem desetletju v naši državi prav gotovo noben problem ni resno postavil in rešil. Državni uslužbenci so prežeti z zavestjo in željo pomagati svoji državi. Toda, kakor je za vzdrževanje državne eksistence potrebno dajati vsa materialna sredstva, kakor je potrebno najti vse vire za naše tehnično oboroževanje, prav tako smatrajo za neobhodno potrebno, da se zagotovi tudi moralno oboroževanje. Še več, moralno oboroževanje, objektivno sodeč, je v teh momentih prav tako potrebno kakor tehnično. Državni uslužbenci so vojaki in vojaški starešine, in oni morajo živeti v polnem prepričanju, da so državna potreba in državna skrb. Nočemo sumirati dogodkov, iz katerih bi se videlo, da se je državni denar v milijonskih vsotah trošil za propagando, volitve, številne avtomobile, zlorabe, visoke dijete itd., nočemo naglašati dejstev, ki nam vsakodnevno kažejo na birokratizem, ki je neusmiljeno natezal državne finance, ker tu se govori le o onih državnih uslužbencih, ki na svojih ramenih nosijo največje breme poslov, a katerih ramena so pod tem bremenom že polomljena in njihovo življenje in življenje njihovih rodbin ogroženo. Ako se to vprašanje ne reši takoj, ako se ne upoštevajo dejstva, da ta rešitev in olajšanje ne velja samo od danes, nego od onega dne, odkar se gomilijo uradniški dolgovi, a še posebej, ako se uradnikom v tem težkem njihovem položaju da kot povišica samo po din 200,— do din 300,— mesečno, tedaj se moramo vprašati: kaj obupane in lačen človek lahko naredi.

Pripominjam, da je v interesu stvari same, da se to vprašanje ne rešuje zopet skrito in birokratsko, nego skupno z organizacijami državnih uslužbencev, da bi se vzdržalo pri uradništvu v pravih mejah, in ukrenilo vse, kar se ukreniti da. To je želja vseh uradnikov in potreba v zvezi z najbolje razumevanjem državnim interesom.

Šolstvo in prosveta v dravski banovini Iz poročila v banskem svetu

Število ljudskih šol.

Število oddelkov.

Po stanju 1. novembra 1939. je v dravski banovini 871 ljudskih šol, tedaj 3 več kot lani. Med njimi je 13 zasebnih, 6 ambulantnih, 11 zasilnih in 6 specialnih (gluhonemnica v Ljubljani, zavod za slepe otroke v Kočevju, pomožni šoli v Ljubljani in Mariboru, deško vzgajališče v Ljubljani - Selo in gozdna šola v Topolšici).

Skoraj vse imajo organizirano osnovno in višjo ljudsko šolo. V ambulantnih šolah se vrši pouk le po 5 mesecev na leto, in to le za razrede osnovne šole.

Poleg ljudskih šol je 55 otroških vrtcev (46 javnih in 9 zasebnih) in 21 zavetišč (11 javnih in 10 zasebnih).

Skupaj je torej v banovini 947 ljudskih in njim sorodnih edinic.

Poleg teh je še 12 ustanovljenih, a ne odprtih ljudskih šol in 1 zavetišče. Odprte niso iz različnih vzrokov, največ zaradi tega, ker še niso pripravljeni prostori zanje.

upoštevanja je v dokajšnji meri odvilen uspeh učnega postopka, kakor je duh odvilen od telesa. V našem primeru je duh učni postopek, telo pa učna oblika. Drugi razlog je enostranost v uporabljanju učnih oblik, ki jo opazujem pri nas skoroda ob vsakem koraku: ali izključno prevladuje vezani razredni pouk ali pa — prosti razredni razgovor. Moja knjiga bi rada opozorila na škodljivost takega postopanja. Končno bi pa rad dal našemu učiteljstvu, zlasti mlajšemu, v roke knjigo praktičnega značaja, ki pa vendar temelji na osnovah sodobne pedagogike in didaktike.

»Povej na kratko še kaj o vsebini knjige!« sem mu dejal.

»Knjiga vsebuje predvsem očit šol. razreda kot dejstvalnega kolektiva, ki se dotika raznih problemov (učencev, učitelja, delovne, vzgojne in življenjske zajednice, razrednega prostora in opreme, delovnih sredstev in dejstvalnih oblik šol. razreda). Nato obravnavam sklenjeni razredni pouk v vezani in prosti obliki, odlike in hibe obeh ter njih uporabe možnosti prav do podrobnosti. Slično je obdelan skupinski pouk (pouk v oddelkih, prosti in vezani skup. pouk) in končno znani poskusji nerazrednega skupinskega dela, kakor so jih izvedli Decroly, Kilpatrick, Petersen, Cousinet in Freinet. Potem sledi poedinski pouk v vseh podrobnostih zlasti glede uporabnih možnosti in delovnih sredstev. Ob koncu je prikaz nekaterih znanih poskusov skrajne individualizacije pouka (Montessori, Parkhurst, Prihoda). Knjigo zaključuje poglavje o sestavljenem pouku kot kombinacijo vseh naštetih učnih oblik. Kolikor je dopuščal prostor, so povsod vsaj v skici podani primeri iz domače in tuje prakse.

»Torej si posegel v vse tekoče šolsko - reformne probleme in jih uvrstil v sistem. Kako gledaš na naše reformne poizkuse?«

Šol z 1 temeljnim odd. je 81 (od lani — 16) + 6 ambulantnih šol
Šol z 2 temeljnima odd. je 185 (od lani + 14)
Šol s 3 temeljnimi odd. je 120 (od lani — 16)
Šol s 4 temeljnimi odd. je 114 (od lani — 6)
Šol s 5 temeljnimi odd. je 118 (od lani + 3)
Šol s 6 temeljnimi odd. je 176 (od lani + 15)
Šol s 7 temeljnimi odd. je 54 (od lani + 3)
Šol s 8 temeljnimi odd. je 17 (od lani + 6)

Skupaj 865 + 6 amb. šol

Kraljevska banska uprava posveča posebno pozornost razširitvi nižje organiziranih šol; ta napredek k višji organiziranosti pouka je bil v preteklem letu prav znaten.

Po številu vseh oddelkov sploh se razdeli teh 871 ljudskih šol takole:

po 1 odd. ima 78 šol + 6 ambulantnih šol
po 2 odd. ima 187 šol po 5 odd. ima 78 šol
po 3 odd. ima 116 šol po 6 odd. ima 111 šol
po 4 odd. ima 105 šol po 7 odd. ima 42 šol

»Kakor ti je znano, zavzemam stališče, da se je treba pri reformnih poizkusih čuvati enostranosti, ker se te protivijo načelom dinamičnosti in življenjske bližine. To stališče sem dosledno zastopal v knjigi. Zdi se mi, da se dela pri nas razmeroma še premalo načrtno in da vladajo v praksi tu pa tam še premalo jasni pogledi. Razčiščenje pojmov je tudi eden izmed razlogov, ki so me napotili k pisanju knjige.

Medtem naju je gospa že postregla z vročim čajem, da sva za hip pozabila na šolske misli. V sobo je pokukal tudi debelušasti Silihov Marček in nama prinesel pokazat skico vardske banovine. Vrnila sva se k svojim mislim.

»In načrti za bodočnost? Še o tem kaj povej!«

»Trenutno me najbolj zanima vprašanje šolskega nadzorstva, od čigar pravilne rešitve je mnogo odvisno. Pa saj poznaš moje načelno stališče o tem vprašanju! Še v tem letu mislim izdati obširnejšo razpravo, ki bo skušala osvetliti problem prav do jedra, in ki bo nudila tudi več konkretnih predlogov za reformo šol. nadzorstva. Glavno moje delo v bodočnosti pa bodo osnove obče pedagogike za ljudske šole, za katero imam zbrano že obilico gradiva. Cel kup rokopisnih pol je potegnil iz predala ter jih razgrnil po mizi.

»Knjiga bi naj predstavljala sintezo vsega, s čimer danes res lahko računamo; utegne obsegati nad 400 strani. Manjka pa mi časa; leto dni dopusta, pa bi šlo, kajti knjigo ustvarjanje zahteva človeka in pa časa, ki nam primanjkuje,« je dejal in vstal od mize.

Nato mi je jel razkazovati važnejša dela in spise iz svoje knjižnice. »Imenitna knjiga, nekaj takega v slovensčini... ali pa tole didaktiko! Sicer pa... raznih posebnih didaktik bi nam ne bilo treba prevajati, te bi naj napisali naši domači ljudje.«

Mariborsko pedagoško pismo

Razgovor z avtorjem »Učnih oblik«, ki kmalu izidejo v založbi Slov. šolske matice.

Kljub težkim časom, ki niso naklonjeni založniški podjetnosti, bo letos izšla Slovenska šolska matica zopet tri pedagoške knjige. Poleg »Pedag. zbornika« in St. Gogalovega Uvoda v pedagogiko bodo prejeli letošnji naročniki še G. Silihove Učne oblike v sodobni šoli, ki jo zlasti učitelji praktiki z zanimanjem pričakujejo. Vse to je le dokaz, da skuša založba izpolniti svoje dolžnosti do članov, ki se pa žal ne priglašajo preveč marljivo ali vsaj ne tako, kakor prejšnja leta.

Silihovo ime je že prav udomačeno v povojni slovenski pedagoški literaturi, čeprav bodo Učne oblike njegovo prvo večje delo v obliki samostojne knjige. Vse, kar je doslej napisal v raznih revijah in strokovnih listih, kar je predaval, ima strogo znanstveno vrednost in prikazuje avtorja kot sodobnega pedagoga in strokovnjaka na pravem mestu. V bistvu je zastopnik pedagoškega realizma, funkcionalne pedagogike in organskega pouka.

V prvi povojni zarji šolsko-reformnih prizadevanj je G. Silih, uspešno in pregledno, uredil več letnikov Pedag. zbornika, v katerem je objavil daljšo vrsto tehničnih razprav o šolski reformi. S spisi, članki in ocenami je sodeloval in še sodeluje tudi v našem »Popotniku«, ki ga šteje med odlične sotrudnike in dobre poznavalce najrazličnejših problemov šolske teorije in prakse. Visoko cenil med drugimi zlasti didaktično in mladinoslovno stran pouka in vzgoje. Pisal je tudi v »Učit. tovariša«, v zagrebške in beograjske pedagog. revije, v zadnjem času pa se je oglašal tudi

v reviji »Misel in delo«, kjer je informiral javnost o perečih šolskih in učiteljskih zadevah. Tudi med češkimi in švicarskimi pedagogi je našlo priznanje njegovo delo in znanje, saj ga še vedno vabijo ugledni in demokratično usmerjeni pedagogi k sodelovanju v mednarodne pedagog. revije. Malokdo je tako razgledan v srednje- in zapadnoevropskem pedagoško-šolskem slovstvu kakor Silih. Ni pretiraval tisti, ki je nedavno trdil, da je prof. Silih kakor »živ pedagog. leksikon«, ki ti lahko vsak hip postreže z zanesljivimi podatki in tudi z navodili, če se obrneš do njega v kateri koli strokovno-šolski zadevi. V šoli, kavarini ali na ulici...

Mariborska Pedagoška centrala je v glavnem njegovo delo in v njeni sobici so prišle to jesen njegove Učne oblike na papir, čeprav so nastali prvi obrisi v glavnih počitnicah, ki jih je letos predsedel v razliko od nas drugih za svojo — pisalno mizo. Ni vsakomur dano, da bi mogel ustvariti dobro knjigo v določenem roku. Trdimo, da se je to v polni meri posrečilo Silihovemu peresu, saj smo njegovo delo zasledovali, ko je teklo v enakomernem tempu skozi pisalni stroj, kajti med vodilnimi člani Pedag. centrale ni prav nobene literarne ljubosumnosti.

»Glej, danes sem dobil že lomljeni stavek iz tiskarne!« mi je rekel, ko me je vodil v svojo delovno sobo, ki jo krasi bogata knjižnica z izbranimi deli.

»Kaj te je napotilo, da si se v lanskih viharjih mesecih odločil, napisati knjigo o učnih oblikah? Pol sveta je že pod orožjem,« sem ga vprašal, ko sem se pogreznil v globok fotej.

»Prvič me je zanimala problematika učnih oblik, ki ji šele moderna pedagogika posveča malo več pažnje. V učnih oblikah se najvidneje stikajo psihološki, sociološki, didaktični in vzgojni vidiki in od njih pravilnega

po 8 odd. ima 35 šol po 15 odd. imajo 3 šole
po 9 odd. ima 26 šol po 16 odd. imajo 2 šole
po 10 odd. ima 33 šol po 17 odd. imajo 3 šole
po 11 odd. ima 17 šol po 18 odd. ima 1 šola
po 12 odd. ima 11 šol po 20 odd. ima 1 šola
po 13 odd. ima 9 šol po 21 odd. ima 1 šola
po 14 odd. ima 5 šol po 22 odd. ima 1 šola

V zgornjih razpredelnicah se ne ujemata število šol z 1 temeljnim oddelkom in število šol z 1 oddelkom zato, ker so 3 šole, ki imajo slovenski in manjšinski oddelek. Podobno velja tudi za šole z 2 in več temeljnimi oddelki.

V ljudskih šolah je vseh oddelkov 4135. Otroški vrtci imajo 81 oddelkov, zavetišča pa 33 oddelkov. Vse ljudskošolske enice imajo torej skupaj 4249 oddelkov. Med temi je specialnih oddelkov 73 (za slepe 3, za gluhe 12, za manjnadarjene 55, v deškem vzgajališču 2 in v gozdni šoli 1).

V času od 1. novembra 1938. do 1. novembra 1939. je bilo na novo ustanovljenih 114 oddelkov ljudske šole in 1 oddelk otroškega vrtca, ukinjenih pa 31 oddelkov in 1 oddelk otroškega vrtca. Skupaj je torej vseh oddelkov letos 83 več kot lani. Predvidenih je še nekaj razširitev šol, kar se bo zgodilo v zakonitem roku med 1. majem in 31. oktobrom, če bodo seveda do tedaj izpolnjeni vsi potrebni pogoji za to.

Vse ljudske šole, vrtci in zavetišča imajo 2937 učilnic (od lani + 68), manjka jih torej 1312. V zasebnih šolah jih je 69. Zaradi pomanjkanja učilnic se mora v mnogih šolah vršiti menjalni dopoldanski in popoldanski pouk, kar močno ovira redno šolsko delo in onemogoča temeljito zračenje in čiščenje učnih prostorov. Pozimi se mora pouk marsikje zaradi kratkega dneva predčasno končati.

Učiteljstvo.

Dočim je bilo lani 4377 učnih oseb, jih je bilo letos na dan 1. novembra 1939. — 4332 (od lani — 45), in sicer 1509 učiteljev in 2823 učiteljic. Med letom je bilo namreč 39 učiteljev prevedenih v šolsko upravno službo za šolske referente in šolske tajnike. V skupnem številu učiteljstva tudi ni všteti 36 nadzornikov in 1 v d. nadzornika. S temi vred bi bilo letos 31 učnih oseb več kot lani. To število se je v teku novembra in decembra še nekoliko dvignilo zaradi novih postavitev učiteljskih abiturientov (ok. 30).

V številu 4332 je všteti 9 kontraktualcev in 33 dnevničarjev.

Dodeljenih je kraljevski banski upravi 34 učiteljev oziroma učiteljic, sreskim načelstvom 28, gospodinjstvom 14, Glasbeni Maticama in Ljubljani in Mariboru 4, kazniški šoli v Mariboru 1, kralj, konzultu v Celovcu 1, izseljencem 3, meščanskim šolam 88, gimnazijam 5; skupaj 178 učnih oseb. V višjih pedagoških šolah študira 36 učnih oseb, a v tečaju za obvezno telesno vzgojo 7. Z ljudskih šol je torej skupaj oddelčenih 221 učnih oseb.

Če prištejemo tej vsoti 221 še 26 učnih oseb, ki vrše službo v zavetiščih, 31 državnih veroučiteljev, 10 predmetnih učiteljev, 68 otroških vrtnaric, 58 učiteljic ženskih ročnih del, dalje 11 šolskih upraviteljev, ki so oproščeni razrednega pouka zaradi velikega števila oddelkov in poverjenih jim šolam, t. j. 204, kar da skupaj 425 učnih oseb, ki ne poučujejo v svojih oddelkih, tedaj vidimo, da poučuje v oddelkih le 3907 učiteljev oziroma učiteljic. Ker pa je vseh oddelkov 4135, manjka še 228 oddelkovnih učiteljev.

To pomanjkanje bo zelo občutno še nekaj let, zakaj vsi dosedaj še na službo čakajoči abiturienti in abiturientke so že nastavljeni, konec tekočega šolskega leta pa bo prišlo z učiteljske kvečume do 40 novih učnih moči. Zaradi tega bo potrebna nova revizija števila oddelkov in posameznih šolam.

V času od 1. novembra 1938. do 1. novembra 1939. je bilo poleg 14 bivših učiteljev (11 reaktiviranih, 3 po vrnitvi od vojakov) in 4 kontraktualcev sprejetih v državno službo še 192 abiturientov in abiturientk; od teh je

bilo postavljenih v dravsko banovino 169 (43 moških in 126 žensk), v druge banovine pa 23 (20 moških in 3 ženske).

Ostavko na državno službo je podalo v tem času 22 učnih oseb (6 moš. in 16 žensk), umrlo jih je 18, upokojenih pa je bilo 75 učnih oseb.

Premestitev po prošnji je bilo skupaj 406, po službeni potrebi 48, po kazni 5.

Učenci.

V začetku šolskega leta 1939/40. je bilo v ljudskih šolah 185.824 otrok (93.222 učencev in 92.602 učenki), med temi v zavodih za defektne otroke in v pomožnih oddelkih 739 (439 dečkov in 300 deklic); v otroških vrtcih je bilo 2249 otrok (1067 dečkov in 1182 deklic); v vseh skupaj 188.812. Od teh je Jugoslovancev 186.196, Nemcev 2036, Madžarov 481, drugih 99. Lani je bilo vseh otrok v ljudskošolskih enicah 188.136, letos torej 676 več. Na oddelke ljudske šole odpade povprečno 45 učencev, torej za 2 manj kot lani.

V šolo se ni vpisalo v preteklem letu: zaradi duševne nesposobnosti 251 otrok (143 m. + 108 ž.), zaradi telesne nesposobnosti 607 otrok (276 m. + 331 ž.), zaradi nalezljivih bolezni 42 otrok (18 m. + 24 ž.), zaradi prevelike oddaljenosti 7 otrok (4 m. + 3 ž.). Skupaj 907 otrok (441 m. + 466 ž.).

Preteklo šolsko leto ni izdelalo 18,8 % vseh otrok, a z redom neprimerno iz vedenja je bilo redovanih 0,4 % vseh otrok.

Šolski obisk je znašal 88,1 %. Starši oziroma odgovorni redniki, ki v tem pogledu niso vršili svoje v zakonu predpisane dolžnosti, so bili v smislu predpisov opominjani ali klicani na odgovor. Kraljevska banska uprava je stavila ministrstvu med drugim predlog, da se izpremeni § 61. zakona o ljudskih šolah v tem smislu, da bo imel pravico kaznovanja sreski načelnik.

Šolsko delo in pouk.

Skoraj v vseh šolah se je pouk začel v zakonitem roku, le par šolam se je dovolil poznejši začetek zaradi nedovršenih adaptacijskih del pri šolskih posopjih.

Pouk se vrši vobče v skladu z zakonitim predpisi. Določila § 44. zakona o ljudskih šolah glede koncentracije pouka in samodelavnosti otrok so posamezni učitelji izvajali z večjim ali manjšim uspehom. Predpisane učne programe skušajo učitelji prilagoditi krajevnim razmeram in potrebam. Tudi v praktičnem delu na šolskem vrtu so se otroci iz višjih razredov vadili, prav tako tudi v poljedelstvu in gospodinjstvu. Ponekod so izvajali z veliko vneto tudi pogozdovanje golčav oziroma zasajevanje dreves.

Močno ovira redni in uspešni pouk veliko pomanjkanje primernih šolskih prostorov, dalje pomanjkanje učiteljstva, kakor tudi to, da niso vsi učenci zadostno preskrbljeni z učnimi knjigami in samoučili.

Iz gospodarskih razlogov se tudi ne izpopolnjuje povsod učiteljske in šolske knjižnice tako, kot bi bilo to želeli zaradi večjega učnega in vzgojnega napredka. Obstoječe knjižnice se pa tako učitelji kot učenci pridno poslužujejo.

O potrebnih ukrepih za izboljšanje vzgoje in pouka je učiteljstvo razpravljalo pri svojih rednih konferencah. To prizadevanje so s svoje strani podpirali tudi okrajni šolski nadzorniki in kraljevska banska uprava s svojimi navodili. V decembru 1938. je zboroval banovinski učiteljski svet (konferenca nadzornikov). Prosvetni oddelek je izdal več razpisov, s katerimi je skušal dvigniti raven naše ljudske šole. Posebej je z okrožnima razpisoma uredil vprašanje predčasne odpuščanja otrok iz šole in vprašanje šolskih olajšav v smislu zakonitih določil.

Druge okrožnice so poleg gospodarskih zadev obravnavale zlasti nadzorstvo učencev v šoli, državljansko vzgojo v narodno mešanih krajih, pospeševanje tujškega prometa, telovadna povelja v slovenščini, pismene na-

loge v ljudskih šolah, dnevnik šolskega dela, oblike učiteljstva i. dr.

Učiteljstvo se je ponekod z veliko vneto udeleževalo tudi v izvenšolskem prosvetnem delu. Tudi zadevno evidenco vodi prosvetni oddelek.

UČITELJSKI POKRET

Bližamo se zaključku prve faze našega delovnega programa

Ob izidu današnje »Prosvete«.

Ko smo pred leti izdelali naš maksimalni delovni načrt, smo se zavedali, da zahteva ta, poleg svoje zgodovinske utemeljenosti, pedagoške nujnosti in sociološke pogojenosti v naši razvojni zakonitosti, tudi še primerno količino optimizma, dobre volje in idealizma od vsakega, ki si načrt osvoji. Optimizma in volje do dela ni manjkalo, vsaj ne pri oni mali skupini pokretašev, ki se je zbrala okrog načrta v Mariborski delovni zajednici. Kljub temu pa smo šli na delo s pritaženo bojznostjo, da bo naša prizadevanja doletela ista usoda kot podobne predhodne akcije v učiteljskih vrstah. Ob priliki izida prve števe »Prosvete« smo čuli glasove, da so to »prvi koraki v svet naše slovenske istinitosti« in da »jim bodo sledili nadaljnji in polni pričakovanja zremo na njihovo požrtvovalno prizadevanje«. Ali so bila ta pričakovanja zama? Ali so naša prizadevanja razočarala?

Vsa naša dosedanja raziskavanja so šla za tem, da poiščemo — v skladu z izdelanim načrtom — one bitne elemente, ki nesporno vplivajo na telesni razvoj in duševno stanje naše mladine. S sukcesivnim izvajanjem našega delovnega načrta smo se približali zaključku naše prve faze, t. j. kako vplivajo socialne in ekonomske prilike na telesno rast slovenskega otroka. V ta namen smo se poslužili anketnega sistema o stanovanjskih prilikah, zaposlenosti, obleki, prehrani in to v zvezi s socialno-ekonomskim izvorom mladine. Z današnjo »Prosveto« pa objavljamo rezultate o telesnem stanju te mladine in resumiramo naša dosedanja dognanja v pogledu telesne zaostalosti.

Zavedamo se, da je tu, kakor pri vsem našem dosedanjem delu, še marsikaj pomanjkljivega in ne dokončno dognanega, kar bo morda temu ali onemu kamen spotike, vendar bo pa moral priznati vsakdo, ki objektivno motri in sledi našemu delu, da smo položili osnove za spoznavanje in razumevanje slovenskega otroka. Orali smo ledino in zato nismo mogli preko pogrešk. Ker smo pa šli za tem, da dobi naše delo objektivno vrednost, smo vedno sproti odkrito priznavali in opozarjali na pomanjkljivosti, ki so se nam pokazale tekom raziskavanja in tekom obdelave materiala. Tako smo to storili tudi v sedanjih »Prosvetah«.

Pri našem dosedanjem delu mnoge moti dejstvo, da se poslužujemo v veliki meri statističnih podatkov in smo jim vsled tega presuhoparni in predolgočasni. No, tem ni pomoči, ker ne delamo za razvedrilno in zabavo. Zavedamo se namreč, da predvsem statistični podatki nudijo taka konkretna dejstva, na osnovi katerih moremo delati konkretne analize, ki so nam predvsem potrebne in ker šele statistični podatki zamorejo v sodbah znižati zmotni koeficient. Vsi oni tovarišice, ki jim ni usoda naše mladine prazna beseda, so pa ostali hladni in nezainteresirani ob našem delu in prizadevanju, pa prav gotovo ne bodo mogli ostati ravnodušni ob izidu sedanje »Prosvete«. Pogled v dosedaj izvršeno delo, predvsem pa zadnji rezultati o telesnem stanju, bodo nujno silili vsakogar, ki je količikar zainteresiran na stanju in razvoju slovenske mladine (in to je v prvi vrsti učitelj), da bo na osnovi dobljenih rezultatov nadaljeval z raziskavanji in tako skušal spoznavati in ra-

Vsi nadzorni organi so podrejeni učiteljskemu redno nadzorovali. Žal so šolski nadzorniki vobče preveč obremenjeni s pisarniškimi delom in se zato ne morejo v izdatnejši meri posvetiti didaktičnemu in pedagoškemu vodstvu. (Se nadaljuje.)

zumevati mladino, ki spada v njegovo neposredno interesno področje. Dosedanje naše delo mu bo prihranilo mnogo truda in olajšalo njegova stremjenja. Zakaj?

1. V naših dosedanjih izkušnjah dobi preizkušeno metodo dela.

2. Pred seboj ima skalo za poprečno normalnost našega slovenskega otroka in tako ne bo več navezan na primerjavo s tujimi skali, kakor se je to do sedaj dogajalo.

3. Izvedena je točna klasifikacija socialno-ekonomskih kategorij, iz katerih prihajajo naši šolski otroci.

Na osnovi tega bo brez večjega truda dano posamezniku, da bo dobil točnejšo sliko o učencih svojega oddelka. Nič manj kot posamezniki pa bodo imela priliko sreske učiteljske družstva izpolniti svoj interni delovni program. Ta izpolnitev naj bi slonela na sledečih smernicah:

1. Vsako sresko društvo naj bi preiskalo na svojem področju telesno stanje šolske mladine. Dobljene podatke naj potem klasificira na osnovi naše skale za poprečno normalnost.

2. Dobljene rezultate je za tem primerjati z dobljenimi rezultati drugih društev, ki imajo po svoji socialni strukturi in gospodarskem sestavu drugačne pogoje življenja in razvoja; n. pr. dobljene rezultate v čisto agrarnem delovnem področju z dobljenimi rezultati v industrijskih ali mestnih predelih.

3. Vsaj za učence, ki se izkažejo kot podnormalno razviti (atipi) je treba poiskati vzroke njihove telesne zaostalosti. Tu je treba poleg bioloških vzrokov upoštevati predvsem sociološke (stanovanje, prehrana, zaposlitev, obleka itd.).

Klic po aktivizaciji članstva je v začetku šolskega leta marsikakemu društvenemu odboru prizadeval mnogo skrbi. Mnoga sreska družstva si niso bila na jasnem, kako naj izvedejo to aktivizacijo, niso si bila na jasnem, kaj naj vstavijo v svoj interni društveni delovni načrt, da bi pritegnili k čim aktivnejšemu sodelovanju večino članstva. Na predsedniškem zboru dne 5. novembra preteklega leta je bilo izraženo mnenje, naj odbori sreskih društev temeljito zaposlijo članstvo s študijem krajevnih razmer, češ, na osnovi zbrane gradiva bo lahko zbrati principe, na katerih naj sloni delo slovenskega učitelja v šoli in izven nje. Že na prvih sejah odborov sreskih društev naj bi obravnavali to vprašanje. Predlog je bil z odobravanjem in soglasno sprejet. Kakor je razvidno iz društvenih poročil, so mnogi odbori o tem razpravljali in mnogi tudi spričo težkoč in nerazumevanja članstva klonili, to pa po večini vsled tega, ker odbor ni stavljal jasnih, točno opredeljenih in ne pretežkih nalog. Ali se ne nudi sedaj tem odborom prilika, da vstavijo v svoj program delo, ki mora zanimati slehernega učitelja in ki je izvedljivo brez večjega truda in brez večjih težkoč? To pa ni le priporočljivo, temveč v sedanjih dobi nujno. Zakaj?

Prej ali slej bo morala dobiti slovenska šola realnejše, v naših prilikah in razmerah zakoreninjene temelje. Da bodo ti temelji zdravi in ne zidani na pesku, bodo morali — poleg ostalega — temeljiti na naših lastnih pedoloških dognanjih, bodo morali odgovar-

V mislih, kdo bi nam še kaj dobrega napisal za našo matico, sva se nato odpravila proti Pedag. centrali. Z ulic se odvažali visoke kupe umazanega snega.

Albert Žerjav.

Zborovanje sredi zime

Zivo srebro pada v toplomerih. Poročila javljajo, da je tudi v drugih krajih že 25 stopinj pod ničlo. Huuu!... Takega sibirskega mraza nismo imeli že polnih deset let!

Na nedavni odborovi seji smo sklenili, da bomo imeli zimsko zborovanje v soboto 17. februarja. Bili smo v dobri veri, da bo v sredini februarja že mraz popustil. Zdaj pa je narobe: mraz spet rogovili.

Črnogledneži in premraženci nas plaše, da bo slaba udeležba. Vse kaže, da bo res tako, vendar je sklicano zborovanje težko odpovedati. Tovariši iz doline bi obvestila že še dobili pravočasno. Mnogižica tovarišev in tovarišice pa službuje po hribih, kjer imajo na teden le trikratno dostavo. Stopim še na pošto in vprašam, če bi se dalo sporočiti oddaljenjšim šolam, da prelagamo zborovanje na ugodnejše vreme.

Pa odkima poštni starešina: mraz ovira tudi pismosko dostavo, nekateri selski pismo-noše ne morejo dostavljati pošte pravočasno v hribe zaradi preostrega mraza in nerazgajenih poti.

Pa ostanemo pri prvotnem terminu. Kar bo, pa bo!

Že dan pred zborovanjem srečam tovarišico, ki hiti iz hribovske vasi v dolino do železnice.

»Kar peš?«, jo pobaram.

»Promet s sanmi je ustavljen. Včeraj je poskušal naš g. župnik, da pride na sanch v

dolino. Trikrat so se sani prevrnile v zame-tih!«, pojasnjuje tovarišica.

»Kakšna je bila pot?«, jo vprašujem nadalje.

»Tri ure sem tokla skozi zamete in se borila s snegom in burjo!«

Korajžna ste in vredna pohvale, ji rečem in sem ponosen nanjo. Že v dolino je gazila tri ure; navkreber, ko se bo vračala domov, bo pot še daljša.

Naslednji dan se zbiramo v ljubljanski dvorani, kjer so še spominčki na nedavno pustošenje: ves strop je preprežen s pisanim papirjem in živopisane krogle se pozibavajo, kadar vstopi nov tovariš ali tovarišica. Dvorana je zaradi hudega mraza le slabo segreta.

V času pred začetkom ugrabimo to in ono. Dospe tovariš, ki službuje v krajih, kjer se je kopal sam Valvazor.

»Janez, pozdravljen! in si seževa v roke s tovarišem, ki sva skupaj drgnila še študentovske klope. »Za trdno sem bil uverjen, da te zima ne bo pustila z doma.«

— »Nisem tak strahopetec. Vsa leta do-slej sem zamudil samo eno zborovanje. Ta-krat pa je padlo snega do trebuha. Poskušal sem skozi sveže zapadli sneg, pa sem se mo-ral vrniti domov. Zdaj pa nisem odnehal!«

— »No, in kako si stopal danes?«

— »Že ob štirih jutraj sem šel peš na pot. Do kolodvora imam deset kilometrov, pa sem jih pretekel v pet četrť ure, tako me je mraz priganjal. Ves prepoten sem prišel še prehitro na kolodvor.«

— »Tudi ti, dragi Janez, zaslužiš pohvalo!«

Menili smo, da nas bo na zboru le kakih dvajset, pa število od trenutka do trenutka narašča. Ko dospe še poslednji vlak z zamudo, nas je preko 60. Kdo bi ne bil ponosen na tako korajžno četo!

Zakonski par s hribov pove: »Zborova-nja so nam edina uteha in prilika, da pride-

mo v krog tovarišev in prijateljev, in ob taki priliki tudi kaj prinesemo domov. V hribih ne dobimo vsega, pa tudi kar je na razpolago, je precej dražje, kakor v mestu.«

»Evo pisma?«, mlada tovarišica mi stisne v roke list. »Od kolegice s šole.«

Opravičilo. Komaj leto dni poročena to-varišica — mož pa službuje na drugem kon-cu — se oprostča, da ne more z doma. Ne more pustiti sinka: — »malega hribovčeka«, kakor ga naziva srečna mati, — samega do-ma. Da, doslej je bilo drugače. Na noge je nataknila gozdarice, preko ramen si je poteg-nila nahrbtnik, pa je bila naréd!

Zdaj, ko ima pri sebi otroka, je težje in prosi odpuščanja že v naprej, če jo bo kdaj manjkalo na zborovanjih.

Ob udeležbi, kakor je ni nihče pričako-val, začnemo zborovanje.

Ure dolgo razpravljamo, kako naj dvig-nemo naše šolstvo, kako naj pomagamo pri napredku naše Domovine.

Križajo se predlogi, krešejo se misli.

Ugrabimo, kako bi nabrali čim več za revno obmejno dečo.

Razgovor se vrta o tem in onem. Dnevni red je pisan in bogat.

Ob koncu se oglasi še tovariš novinec, ki je to pot prvič v stanovskem zboru.

Takole nekako se opravičuje, da je šele zdaj, sredi zime, prišel prvič v naše vrste. Poučuje na hribu, ki je 985 metrov visok. — Dobro uro hoda daleč mu drugje isto tako tovariš novinec. Namerjala sta že na jesen-sko zborovanje, pa je začelo deževati. Tedaj nista mogla s hribov, ker nista imela niti... dežnika.

Zdaj, ob tolikšnih zametih in visokem snegu je šlo lažje, ker je pridrsal v dolino na smučeh.

Mladi mož stavlja nekaj pametnih, pre-udarnih navodil, kako meni on sam o tem in

onem. Ve, da mu je mesto le med organiziranimi tovariši. V prijetnem trboveljskem na-rečju drobi pogumni tovariš: »Doma sem s knapovskih krajev, kjer vsakdo ve, da je le v skupnosti moč. Prav zato mi je nekaj narekovalo, da moram v stanovske vrste, čeprav me ni nihče vabil naj pridem. Zatorej, opro-stite, če sem sste tu.«

Glasno pohvalo žanje vrli mladenič. Za njim se oglašajo še drugi, zbor postaja živ-vahen in številni načrti, sklepi in pojasnila kažejo, da se nismo zbrali zaman iz vseh ve-trov in krajev.

Res, lepo, bogato zborovanje, čeprav sredi najhujše zime! Potem pregledujemo nav-zočnostno listo in jo primerjamo s članskim imenikom. No, tistega, ki smo zanj skozi leto dni vodili zaščitno akcijo, ga ni! Tudi takih ni, ki so blizu železnice. Le en sam skok imajo do vlaka. Tega ni, onega ni. Niti za opravi-čilo ni našel trenutka časa.

Ob prebiranju liste nergajo ostali tova-riši odborniki. Ta bi lahko prišel, pa oni tudi! Branim jih, izgovarjam na mraz in druge težave.

Tistim posameznikom, ki so ostali do-ma, pa bi lahko prišli na zbor, pa jih ni bilo, naj bo odpuščeno zaradi onih pogumnih in podjetnih deseteric, ki se niso ustrašile ne mraza ne burje, ne drugih težav.

Le v skupnosti je moč, in v samozataje-vanju je volja. Moč brez volje ne pomaga nič.

Čas je pa tak, da zahteva volje in moči. Posameznik, ki ne čuti opore ostalih, kmalu omaga. Zgodbo o Svetopolkovih palčicah, po-vezanih v butaro, poznamo vsi. Poznamo jo in pripovedujemo o njej deci v naših učilni-cah.

Naj velja ta nauk tudi za nas: povežimo se v krepke butare!

J. Z.

po 8 odd. ima 35 šol po 15 odd. imajo 3 šole
po 9 odd. ima 26 šol po 16 odd. imajo 2 šole
po 10 odd. ima 33 šol po 17 odd. imajo 3 šole
po 11 odd. ima 17 šol po 18 odd. ima 1 šola
po 12 odd. ima 11 šol po 20 odd. ima 1 šola
po 13 odd. ima 9 šol po 21 odd. ima 1 šola
po 14 odd. ima 5 šol po 22 odd. ima 1 šola

V zgornjih razpredelnicah se ne ujemata število šol z 1 temeljnim oddelkom in število šol z 1 oddelkom zato, ker so 3 šole, ki imajo slovenski in manjšinski oddelk. Podobno velja tudi za šole z 2 in več temeljnimi oddelki.

V ljudskih šolah je vseh oddelkov 4135. Otroški vrtci imajo 81 oddelkov, zavetišča pa 33 oddelkov. Vse ljudskošolske enice imajo torej skupaj 4249 oddelkov. Med temi je specialnih oddelkov 73 (za slepe 3, za gluhe 12, za manjnadarjene 55, v deškem vzgajališču 2 in v gozdni šoli 1).

V času od 1. novembra 1938. do 1. novembra 1939. je bilo na novo ustanovljenih 114 oddelkov ljudske šole in 1 oddelk otroškega vrtca, ukinjenih pa 31 oddelkov in 1 oddelk otroškega vrtca. Skupaj je torej vseh oddelkov letos 83 več kot lani. Predvidenih je še nekaj razširitev šol, kar se bo zgodilo v zakonitem roku med 1. majem in 31. oktobrom, če bodo seveda do tedaj izpolnjeni vsi potrebni pogoji za to.

Vse ljudske šole, vrtci in zavetišča imajo 2937 učilnic (od lani + 68), manjka jih torej 1312. V zasebnih šolah jih je 69. Zaradi pomanjkanja učilnic se mora v mnogih šolah vršiti menjalni dopoldanski in popoldanski pouk, kar močno ovira redno šolsko delo in onemogoča temeljito zračenje in čiščenje učnih prostorov. Pozimi se mora pouk marsikje zaradi kratkega dneva predčasno končati.

Učiteljstvo.

Dočim je bilo lani 4377 učnih oseb, jih je bilo letos na dan 1. novembra 1939. — 4332 (od lani — 45), in sicer 1509 učiteljev in 2823 učiteljic. Med letom je bilo namreč 39 učiteljev prevedenih v šolsko upravno službo za šolske referente in šolske tajnike. V skupnem številu učiteljstva tudi ni všteti 36 nadzornikov in 1 v d. nadzornika. S temi vred bi bilo letos 31 učnih oseb več kot lani. To število se je v teku novembra in decembra še nekoliko dvignilo zaradi novih postavitev učiteljskih abiturientov (ok. 30).

V številu 4332 je všteti 9 kontraktualcev in 33 dnevničarjev.

Dodeljenih je kraljevski banski upravi 34 učiteljev oziroma učiteljic, sreskim načelstvom 28, gospodinjstvom 14, Glasbeni Maticama in Ljubljani in Mariboru 4, kazniški šoli v Mariboru 1, kralj. konzultatu v Celovcu 1, izseljencem 3, meščanskim šolam 88, gimnazijam 5; skupaj 178 učnih oseb. V višjih pedagoških šolah študira 36 učnih oseb, a v tečaju za obvezno telesno vzgojo 7. Z ljudskih šol je torej skupaj oddelčenih 221 učnih oseb.

Če prištejemo tej vsoti 221 še 26 učnih oseb, ki vrše službo v zavetiščih, 31 državnih veroučiteljev, 10 predmetnih učiteljev, 68 otroških vrtnaric, 58 učiteljic ženskih ročnih del, dalje 11 šolskih upraviteljev, ki so oproščeni razrednega pouka zaradi velikega števila oddelkov in poverjenih jim šolam, t. j. 204, kar da skupaj 425 učnih oseb, ki ne poučujejo v svojih oddelkih, tedaj vidimo, da poučuje v oddelkih le 3907 učiteljev oziroma učiteljic. Ker pa je vseh oddelkov 4135, manjka še 228 oddelkovnih učiteljev.

To pomanjkanje bo zelo občutno še nekaj let, zakaj vsi dosedaj še na službo čakajoči abiturienti in abiturientke so že nastavljeni, konec tekočega šolskega leta pa bo prišlo z učiteljske kvečume do 40 novih učnih moči. Zaradi tega bo potrebna nova revizija števila oddelkov in posameznih šolam.

V času od 1. novembra 1938. do 1. novembra 1939. je bilo poleg 14 bivših učiteljev (11 reaktiviranih, 3 po vrnitvi od vojakov) in 4 kontraktualcev sprejetih v državno službo še 192 abiturientov in abiturientk; od teh je

bilo postavljenih v dravsko banovino 169 (43 moških in 126 žensk), v druge banovine pa 23 (20 moških in 3 ženske).

Ostavko na državno službo je podalo v tem času 22 učnih oseb (6 moš. in 16 žensk), umrlo jih je 18, upokojenih pa je bilo 75 učnih oseb.

Premestitev po prošnji je bilo skupaj 406, po službeni potrebi 48, po kazni 5.

Učenci.

V začetku šolskega leta 1939/40. je bilo v ljudskih šolah 185.824 otrok (93.222 učencev in 92.602 učenki), med temi v zavodih za defektne otroke in v pomožnih oddelkih 739 (439 dečkov in 300 deklic); v otroških vrtcih je bilo 2249 otrok (1067 dečkov in 1182 deklic); v vseh skupaj 188.812. Od teh je Jugoslovancev 186.196, Nemcev 2036, Madžarov 481, drugih 99. Lani je bilo vseh otrok v ljudskošolskih enicah 188.136, letos torej 676 več. Na oddelk ljudske šole odpade povprečno 45 učencev, torej za 2 manj kot lani.

V šolo se ni vpisalo v preteklem letu: zaradi duševne nesposobnosti 251 otrok (143 m. + 108 ž.), zaradi telesne nesposobnosti 607 otrok (276 m. + 331 ž.), zaradi nalezljivih bolezni 42 otrok (18 m. + 24 ž.), zaradi prevelike oddaljenosti 7 otrok (4 m. + 3 ž.). Skupaj 907 otrok (441 m. + 466 ž.).

Preteklo šolsko leto ni izdelalo 18,8 % vseh otrok, a z redom neprimerno iz vedenja je bilo redovanih 0,4 % vseh otrok.

Šolski obisk je znašal 88,1 %. Starši oziroma odgovorni redniki, ki v tem pogledu niso vršili svoje v zakonu predpisane dolžnosti, so bili v smislu predpisov opominjani ali klicani na odgovor. Kraljevska banska uprava je stavila ministrstvu med drugim predlog, da se izpremeni § 61. zakona o ljudskih šolah v tem smislu, da bo imel pravico kaznovanja sreski načelnik.

Šolsko delo in pouk.

Skoraj v vseh šolah se je pouk začel v zakonitem roku, le par šolam se je dovolil poznejši začetek zaradi nedovršenih adaptacijskih del pri šolskih posopjih.

Pouk se vrši vobče v skladu z zakonitim predpisi. Določila § 44. zakona o ljudskih šolah glede koncentracije pouka in samodelavnosti otrok so posamezni učitelji izvajali z večjim ali manjšim uspehom. Predpisane učne programe skušajo učitelji prilagoditi krajevnim razmeram in potrebam. Tudi v praktičnem delu na šolskem vrtu so se otroci iz višjih razredov vadili, prav tako tudi v poljedelstvu in gospodinjstvu. Ponekod so izvajali z veliko vneto tudi pogozdovanje golčav oziroma zasajevanje dreves.

Močno ovira redni in uspešni pouk veliko pomanjkanje primernih šolskih prostorov, dalje pomanjkanje učiteljstva, kakor tudi to, da niso vsi učenci zadostno preskrbljeni z učnimi knjigami in samoučili.

Iz gospodarskih razlogov se tudi ne izpopolnjuje povsod učiteljske in šolske knjižnice tako, kot bi bilo to želeli zaradi večjega učnega in vzgojnega napredka. Obstoječe knjižnice se pa tako učitelji kot učenci pridno poslužujejo.

O potrebnih ukrepih za izboljšanje vzgoje in pouka je učiteljstvo razpravljalo pri svojih rednih konferencah. To prizadevanje so s svoje strani podpirali tudi okrajni šolski nadzorniki in kraljevska banska uprava s svojimi navodili. V decembru 1938. je zboroval banovinski učiteljski svet (konferenca nadzornikov). Prosvetni oddelk je izdal več razpisov, s katerimi je skušal dvigniti raven naše ljudske šole. Posebej je z okrožnima razpisoma uredil vprašanje predčasne odpuščanja otrok iz šole in vprašanje šolskih olajšav v smislu zakonitih določil.

Druge okrožnice so poleg gospodarskih zadev obravnavale zlasti nadzorstvo učencev v šoli, državljansko vzgojo in narodno mešanih krajev, pospeševanje tujškega prometa, telovadna povelja v slovenščini, pismene na-

loge v ljudskih šolah, dnevnik šolskega dela, obleke učiteljstva i. dr.

Učiteljstvo se je ponekod z veliko vneto udeleževalo tudi v izvenšolskem prosvetnem delu. Tudi zadevno evidenco vodi prosvetni oddelk.

UČITELJSKI POKRET

Bližamo se zaključku prve faze našega delovnega programa

Ob izidu današnje »Prosvete«.

Ko smo pred leti izdelali naš maksimalni delovni načrt, smo se zavedali, da zahteva ta, poleg svoje zgodovinske utemeljenosti, pedagoške nujnosti in sociološke pogojenosti v naši razvojni zakonitosti, tudi še primerno količino optimizma, dobre volje in idealizma od vsakega, ki si načrt osvoji. Optimizma in volje do dela ni manjkalo, vsaj ne pri oni mali skupini pokretašev, ki se je zbrala okrog načrta v Mariborski delovni zajednici. Kljub temu pa smo šli na delo s pritaženo bojznostjo, da bo naša prizadevanja doletela ista usoda kot podobne predhodne akcije v učiteljskih vrstah. Ob priliki izida prve števe »Prosvete« smo čuli glasove, da so to »prvi koraki v svet naše slovenske istinitosti« in da »jim bodo sledili nadaljnji in polni pričakovanja zremo na njihovo požrtvovalno prizadevanje«. Ali so bila ta pričakovanja zama? Ali so naša prizadevanja razočarala?

Vsa naša dosedanja raziskavanja so šla za tem, da poiščemo — v skladu z izdelanim načrtom — one bitne elemente, ki nesporno vplivajo na telesni razvoj in duševno stanje naše mladine. S sukcesivnim izvajanjem našega delovnega načrta smo se približali zaključku naše prve faze, t. j. kako vplivajo socialne in ekonomske prilike na telesno rast slovenskega otroka. V ta namen smo se poslužili anketnega sistema o stanovanjskih prilikah, zaposlenosti, obleki, prehrani in to v zvezi s socialno-ekonomskim izvorom mladine. Z današnjo »Prosveto« pa objavljamo rezultate o telesnem stanju te mladine in resumiramo naša dosedanja dognanja v pogledu telesne zaostalosti.

Zavedamo se, da je tu, kakor pri vsem našem dosedanjem delu, še marsikaj pomanjkljivega in ne dokončno dognanega, kar bo morda temu ali onemu kamen spotike, vendar bo pa moral priznati vsakdo, ki objektivno motri in sledi našemu delu, da smo položili osnove za spoznavanje in razumevanje slovenskega otroka. Orali smo ledino in zato nismo mogli preko pogrešk. Ker smo pa šli za tem, da dobi naše delo objektivno vrednost, smo vedno sproti odkrito priznavali in opozarjali na pomanjkljivosti, ki so se nam pokazale tekom raziskavanja in tekom obdelave materiala. Tako smo to storili tudi v sedanjih »Prosvetah«.

Pri našem dosedanjem delu mnoge moti dejstvo, da se poslužujemo v veliki meri statističnih podatkov in smo jim vsled tega presuhoparni in predolgočasni. No, tem ni pomoči, ker ne delamo za razvedrilno in zabavo. Zavedamo se namreč, da predvsem statistični podatki nudijo taka konkretna dejstva, na osnovi katerih moremo delati konkretne analize, ki so nam predvsem potrebne in ker šele statistični podatki zamorejo v sodbah znižati zmotni koeficient. Vsi oni tovarišice, ki jim ni usoda naše mladine prazna beseda, so pa ostali hladni in nezainteresirani ob našem delu in prizadevanju, pa prav gotovo ne bodo mogli ostati ravnodušni ob izidu sedanje »Prosvete«. Pogled v dosedaj izvršeno delo, predvsem pa zadnji rezultati o telesnem stanju, bodo nujno silili vsakogar, ki je količikar zainteresiran na stanju in razvoju slovenske mladine (in to je v prvi vrsti učitelj), da bo na osnovi dobljenih rezultatov nadaljeval z raziskavanji in tako skušal spoznavati in ra-

Vsi nadzorni organi so podrejeni učiteljskemu redno nadzorovali. Žal so šolski nadzorniki vobče preveč obremenjeni s pisarniškimi delom in se zato ne morejo v izdatnejši meri posvetiti didaktičnemu in pedagoškemu vodstvu. (Se nadaljuje.)

zumevati mladino, ki spada v njegovo neposredno interesno področje. Dosedanje naše delo mu bo prihranilo mnogo truda in olajšalo njegova stremjenja. Zakaj?

1. V naših dosedanjih izkušnjah dobi preizkušeno metodo dela.

2. Pred seboj ima skalo za poprečno normalnost našega slovenskega otroka in tako ne bo več navezan na primerjavo s tujimi skali, kakor se je to do sedaj dogajalo.

3. Izvedena je točna klasifikacija socialno-ekonomskih kategorij, iz katerih prihajajo naši šolski otroci.

Na osnovi tega bo brez večjega truda dano posamezniku, da bo dobil točnejšo sliko o učencih svojega oddelka. Nič manj kot posamezniki pa bodo imela priložnost sreske učiteljske družstva izpolniti svoj interni delovni program. Ta izpolnitev naj bi slonela na sledečih smernicah:

1. Vsako sresko družstvo naj bi preiskalo na svojem področju telesno stanje šolske mladine. Dobljene podatke naj potem klasificira na osnovi naše skale za poprečno normalnost.

2. Dobljene rezultate je za tem primerjati z dobljenimi rezultati drugih društev, ki imajo po svoji socialni strukturi in gospodarskem sestavu drugačne pogoje življenja in razvoja; n. pr. dobljene rezultate v čisto agrarnem delovnem področju z dobljenimi rezultati v industrijskih ali mestnih predelih.

3. Vsaj za učence, ki se izkažejo kot podnormalno razviti (atipi) je treba poiskati vzroke njihove telesne zaostalosti. Tu je treba poleg bioloških vzrokov upoštevati predvsem sociološke (stanovanje, prehrana, zaposlitev, obleka itd.).

Klic po aktivizaciji članstva je v začetku šolskega leta marsikakemu društvenemu odboru prizadeval mnogo skrbi. Mnoga sreska družstva si niso bila na jasnem, kako naj izvedejo to aktivizacijo, niso si bila na jasnem, kaj naj vstavijo v svoj interni društveni delovni načrt, da bi pritegnili k čim aktivnejšemu sodelovanju večino članstva. Na predsedniškem zboru dne 5. novembra preteklega leta je bilo izraženo mnenje, naj odbori sreskih društev temeljito zaposlijo članstvo s študijem krajevnih razmer, češ, na osnovi zbrane gradiva bo lahko zbrati principe, na katerih naj sloni delo slovenskega učitelja v šoli in izven nje. Že na prvih sejah odborov sreskih društev naj bi obravnavali to vprašanje. Predlog je bil z odobravanjem in soglasno sprejet. Kakor je razvidno iz društvenih poročil, so mnogi odbori o tem razpravljali in mnogi tudi spričo težkoč in nerazumevanja članstva klonili, to pa po večini vsled tega, ker odbor ni stavljal jasnih, točno opredeljenih in ne pretežkih nalog. Ali se ne nudi sedaj tem odborom prilika, da vstavijo v svoj program delo, ki mora zanimati slehernega učitelja in ki je izvedljivo brez večjega truda in brez večjih težkoč? To pa ni le priporočljivo, temveč v sedanjih dobi nujno. Zakaj?

Prej ali slej bo morala dobiti slovenska šola realnejše, v naših prilikah in razmerah zakoreninjene temelje. Da bodo ti temelji zdravi in ne zidani na pesku, bodo morali — poleg ostalega — temeljiti na naših lastnih pedoloških dognanjih, bodo morali odgovar-

V mislih, kdo bi nam še kaj dobrega napisal za našo matico, sva se nato odpravila proti Pedag. centrali. Z ulic se odvažali visoke kupe umazanega snega.

Albert Žerjav.

Zborovanje sredi zime

Zivo srebro pada v toplomerih. Poročila javljajo, da je tudi v drugih krajih že 25 stopinj pod ničlo. Huuu!... Takega sibirskega mraza nismo imeli že polnih deset let!

Na nedavni odborovi seji smo sklenili, da bomo imeli zimsko zborovanje v soboto 17. februarja. Bili smo v dobri veri, da bo v sredini februarja že mraz popustil. Zdaj pa je narobe: mraz spet rogovili.

Črnogledneži in premraženci nas plaše, da bo slaba udeležba. Vse kaže, da bo res tako, vendar je sklicano zborovanje težko odpovedati. Tovariši iz doline bi obvestila že še dobili pravočasno. Mnogižica tovarišev in tovarišice pa službuje po hribih, kjer imajo na teden le trikratno dostavo. Stopim še na pošto in vprašam, če bi se dalo sporočiti oddaljenjšim šolam, da prelagamo zborovanje na ugodnejše vreme.

Pa odkima poštni starešina: mraz ovira tudi pismosko dostavo, nekateri selski pismo-noše ne morejo dostavljati pošte pravočasno v hribe zaradi preostrega mraza in nerazgajenih poti.

Pa ostanemo pri prvotnem terminu. Kar bo, pa bo!

Že dan pred zborovanjem srečam tovarišico, ki hiti iz hribovske vasi v dolino do železnice.

»Kar peš?«, jo pobaram.
»Promet s sanmi je ustavljen. Včeraj je poskušal naš g. župnik, da pride na sanch v

dolino. Trikrat so se sani prevrile v zame-tih!«, pojasnjuje tovarišica.

»Kakšna je bila pot?«, jo vprašujem nadalje.

»Tri ure sem tokla skozi zamete in se borila s snegom in burjo!«

Korajžna ste in vredna pohvale, ji rečem in sem ponosen nanjo. Že v dolino je gazila tri ure; navkreber, ko se bo vračala domov, bo pot še daljša.

Naslednji dan se zbiramo v ljubljanski dvorani, kjer so še spominčki na nedavno pustošenje: ves strop je preprežen s pisanim papirjem in živopisane krogle se pozibavajo, kadar vstopi nov tovariš ali tovarišica. Dvorana je zaradi hudega mraza le slabo segreta.

V času pred začetkom ugrabimo to in ono. Dospe tovariš, ki službuje v krajih, kjer se je kopal sam Valvazor.

»Janez, pozdravljen! in si seževa v roke s tovarišem, ki sva skupaj drgnila še študentovske klope. »Za trdno sem bil uverjen, da te zima ne bo pustila z doma.«

— »Nisem tak strahopetec. Vsa leta do-slej sem zamudil samo eno zborovanje. Ta-krat pa je padlo snega do trebuha. Poskušal sem skozi sveže zapadli sneg, pa sem se mo-ral vrniti domov. Zdaj pa nisem odnehal!«

— »No, in kako si stopal danes?«

— »Že ob štirih jutraj sem šel peš na pot. Do kolodvora imam deset kilometrov, pa sem jih pretekel v pet četrť ure, tako me je mraz priganjal. Ves prepoten sem prišel še prehitro na kolodvor.«

— »Tudi ti, dragi Janez, zaslužiš pohvalo!«

Menili smo, da nas bo na zboru le kakih dvajset, pa število od trenutka do trenutka narašča. Ko dospe še poslednji vlak z zamudo, nas je preko 60. Kdo bi ne bil ponosen na tako korajžno četo!

Zakonski par s hribov pove: »Zborova-nja so nam edina uteha in prilika, da pride-

mo v krog tovarišev in prijateljev, in ob taki priliki tudi kaj prinesemo domov. V hribih ne dobimo vsega, pa tudi kar je na razpolago, je precej dražje, kakor v mestu.«

»Evo pisma?«, mlada tovarišica mi stisne v roke list. »Od kolegice s šole.«

Opravičilo. Komaj leto dni poročena to-varišica — mož pa službuje na drugem kon-cu — se oprošča, da ne more z doma. Ne more pustiti sinka: — »malega hribovčeka«, kakor ga naziva srečna mati, — samega do-ma. Da, doslej je bilo drugače. Na noge je nataknila gozdarice, preko ramen si je poteg-nila nahrbtnik, pa je bila naréd!

Zdaj, ko ima pri sebi otroka, je težje in prosi odpuščanja že v naprej, če jo bo kdaj manjkalo na zborovanjih.

Ob udeležbi, kakor je ni nihče pričako-val, začnemo zborovanje.

Ure dolgo razpravljamo, kako naj dvig-nemo naše šolstvo, kako naj pomagamo pri napredku naše Domovine.

Križajo se predlogi, krešejo se misli.

Ugrabimo, kako bi nabrali čim več za revno obmejno deco.

Razgovor se vrta o tem in onem. Dnevni red je pisan in bogat.

Ob koncu se oglasi še tovariš novinec, ki je to pot prvič v stanovskem zboru.

Takole nekako se opravičuje, da je šele zdaj, sredi zime, prišel prvič v naše vrste. Poučuje na hribu, ki je 985 metrov visok. — Dobro uro hoda daleč mu drugje isto tako tovariš novinec. Namerjala sta že na jesen-sko zborovanje, pa je začelo deževati. Tedaj nista mogla s hribov, ker nista imela niti... dežnika.

Zdaj, ob tolikšnih zametih in visokem snegu je šlo lažje, ker je pridrsal v dolino na smučeh.

Mladi mož stavlja nekaj pametnih, pre-udarnih navodil, kako meni on sam o tem in

onem. Ve, da mu je mesto le med organiziranimi tovariši. V prijetnem trboveljskem na-rečju drobi pogumni tovariš: »Doma sem s knapovskih krajev, kjer vsakdo ve, da je le v skupnosti moč. Prav zato mi je nekaj narekovalo, da moram v stanovske vrste, čeprav me ni nihče vabil naj pridem. Zatorej, opro-stite, če sem stal tu.«

Glasno pohvalo žanje vrli mladenič. Za njim se oglašajo še drugi, zbor postaja živ-vahen in številni načrti, sklepi in pojasnila kažejo, da se nismo zbrali zaman iz vseh ve-trov in krajev.

Res, lepo, bogato zborovanje, čeprav sredi najhujše zime! Potem pregledujemo nav-zočnostno listo in jo primerjamo s članskim imenikom. No, tistega, ki smo zanj skozi leto dni vodili zaščitno akcijo, ga ni! Tudi takih ni, ki so blizu železnice. Le en sam skok imajo do vlaka. Tega ni, onega ni. Niti za opravi-čilo ni našel trenutka časa.

Ob prebiranju liste nergajo ostali tova-riši odborniki. Ta bi lahko prišel, pa oni tudi! Branim jih, izgovarjam na mraz in druge težave.

Tistim posameznikom, ki so ostali do-ma, pa bi lahko prišli na zbor, pa jih ni bilo, naj bo odpuščeno zaradi onih pogumnih in podjetnih deseteric, ki se niso ustrašile ne mraza ne burje, ne drugih težav.

Le v skupnosti je moč, in v samozataje-vanju je volja. Moč brez volje ne pomaga nič.

Čas je pa tak, da zahteva volje in moči. Posameznik, ki ne čuti opore ostalih, kmalu omaga. Zgodbo o Svetopolkovih palčicah, po-vezanih v butaro, poznamo vsi. Poznamo jo in pripovedujemo o njej deci v naših učilni-cah.

Naj velja ta nauk tudi za nas: povežimo se v krepke butare!

J. Z.